

Jar dezagun teknologia euskaldunon alde

*Hiru urrats txiki zuretzat, jauzi handia euskararentzat: Konfiguratu mugikorra,
konfiguratu nabigatzaila eta ahotsa eman gaitu.eus-en*

Asier Iturralde Sarasola Juan maisuak
2023-11-08 10 Donostia Leioa

1. urratsa:

Konfiguratu mugikorra euskaraz

Gehienok dugu mugikorra,
baina zenbatek dugu
euskaraz?

Zergatik ez dugu mugikorra euskaraz erabiltzen?

- Askotan dendatik gazteleraez edo frantsesez konfiguratuta jasotzen dugu
- Batzuk ez dakite euskaraz jarri daitekeenik
- Beste batzuk ez dakite hizkuntza nola aldatu
- Askok teknologia erdaraz erabiltzeko ohitura
- “Euskaraz jarritakoan aplikazio batzuk ingelesez agertzen zaizkit”
- Ezin da euskaraz jarri (gutxitan)

Android gailuak nola konfiguratu euskaraz

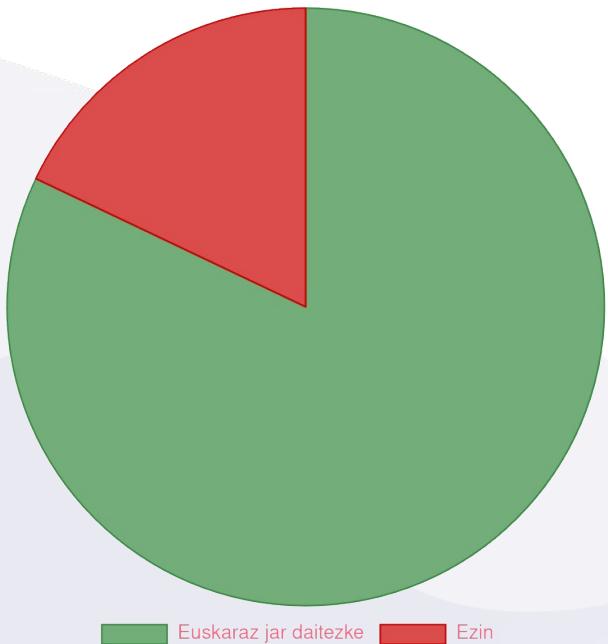
- 1) Joan mugikorraren ezarpenetara
- 2) *Sistema > Idiomas e introducción de texto > Idiomas*
- 3) Sakatu *Añadir un idioma*
- 4) Aukeratu “Euskera”
- 5) Android batzuek lehentasunak ezartzeko aukera: lehenengo euskara, bigarren gaztelera...

Android gailuak nola konfiguratu euskaraz

- *Lehen hitza* aplikazioa
- PuntuEUS Fundazioarena
- GPLv3 lizentzia duen software librea

Android gailuen %82a euskaraz jarri daiteke

- *Lehen hitza* aplikazioak bildutako datuak
- Mugikorra erosterakoan kontuan izan beharrekoa
- Marka ezagunenetako gailuak euskaraz jarri daitezkeen kontsultatu daiteke

www.lehenhitza.eus/mugikorrak

Aplikazio bat euskaraz ez badago, zer egin?

Mugikorra euskaraz jartzean itzuli gabeko aplikazioak ingelesez agertzeak atzera bota dezake jendea

- Hizkuntza lehenespenetan gaztelera bigarren jarrita euskaraz ez dauden aplikazio batzuk gaztelerez, ez ingelesez
- Beste aplikazio batzuetan nahi den hizkuntza hautatzeko aukera

iOS gailuak euskaraz jarri daitezke?

- Euskara hizkuntza bezala ezarri daiteke, baina Apperen aplikazioak ez daude euskaratuta
- Hirugarrengoen aplikazio batzuk erabili daitezke euskaraz, adibidez, Firefox
- 2003an erabiltzaileek egindako Mac OS X-ren euskarazko itzulpena debekatu zuten
- 2004an “itzultziale komunitatearekin” batera elkarlanean aritzeko formulak bilatzeko promesa
- Geroztik erabiltzaileen eskaerei entzungor

2. urratsa: Konfiguratu nabigatzzailea euskaraz

Euskaldun gehienek
nabigatzzailea erdaraz
konfiguratuta daukate

Nabigatzailea euskaraz konfiguratzeko arrazoiak

- Nabigatzailea euskaraz erabiltzeko (menuak...)
- Interneten lehen hitza euskaraz egitearen parekoa da
- Euskara lehenesten dugula adierazten dugu
- Webguneen estatistiketan gure benetako pisua erakusteko
- Webgune eleanitzetan zuzenean euskarazko bertsioa jasotzeko
- Programa bat deskargatzean euskarazko bertsioa jasotzeko

Zenbatek dugu nabigatzalea euskaraz konfiguratuta?

- Euskal Herriko internauten %3 eta %5 artean
- Euskaldunen %10 inguruk
- ARGIA.eus-en irakurleen %30ak

Nabigatzaileak nola konfiguratu euskaraz

Oso erraza da

- 1) Sakatu : botoia
- 2) Hautatu *Ajustes*
- 3) Sakatu *Idioma*
- 4) Aukeratu “Euskara”

* Beste nabigatzaileetan antzeko pausoak. Kasu batzuetan itzulita egon ez arren, euskara lehenesten dugula adierazten die webguneei

Gomendioa: erabili Firefox

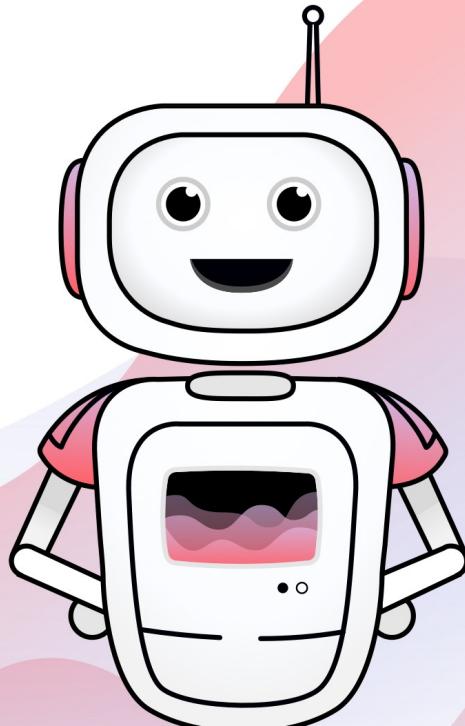

Software libreak soilik
ziurtatzen du euskaraz
erabili ahal izango dugula

3. urratsa: Eman ahotsa Gaitu.eus-en

Common Voice

moz://a

Helburuak

Mozilla fundazioa

*“Internet guziontzako baliabide
publikoa, irekia eta irisgarria izaten
jarraitzea ziurtatu”*

Common Voice projektua

*“Hizketaren ezagutza guziontzat
irekia eta irisgarria lortzen lagundu”*

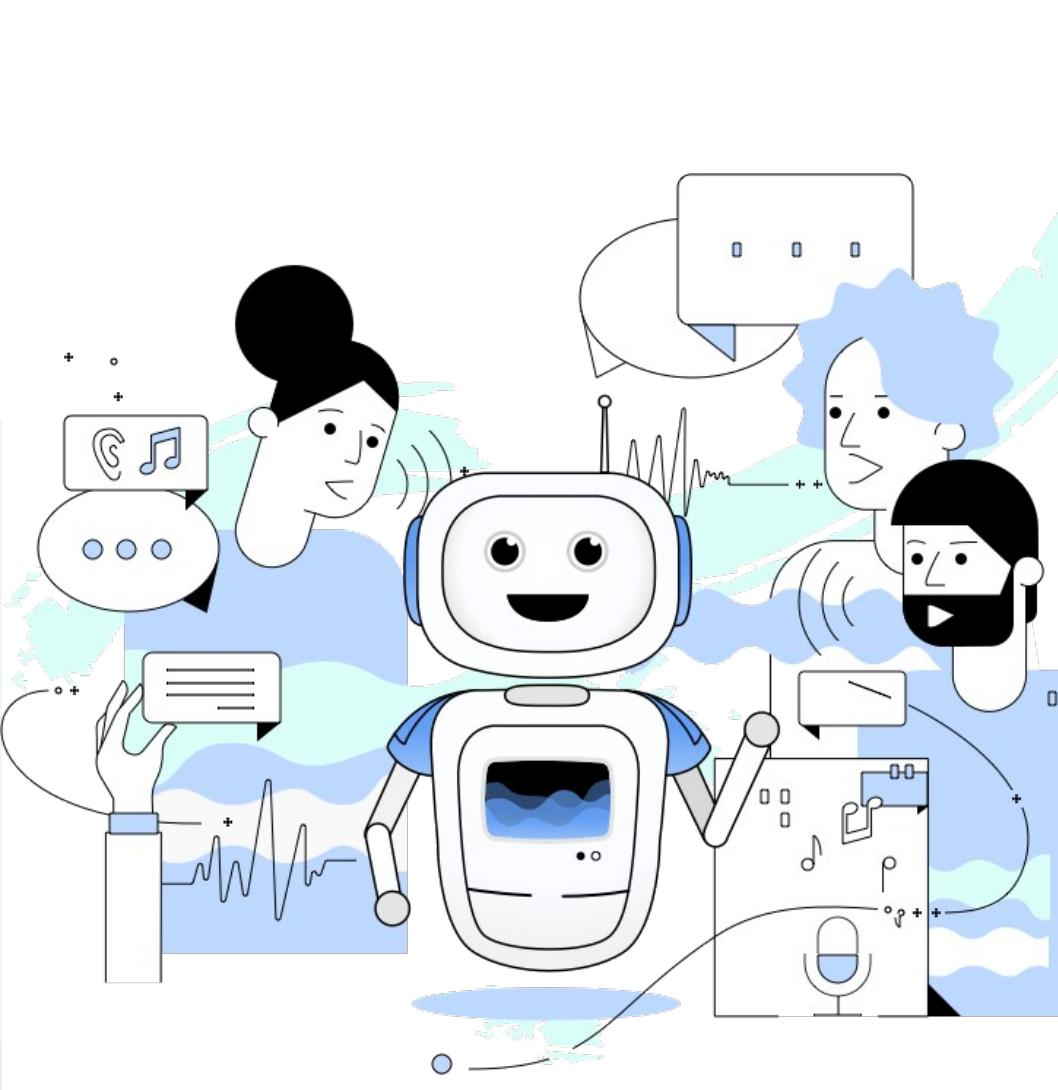

Helburuak

Librezale taldea

*“Euskara informatikaren munduan bultzatzea
software librea lehenetsiz.”*

Etorkizunean ez dugu
teklaturik erabiliko

Hizkuntza-teknologia komertzialak

Arazoak:

- Hizkuntza handienetan bakarrik
- Euskaraz ez
- Ahots aniztasunik ez dute bilatzen
- Ez dira libreak
- Hainbat pribatutasun arazo dituzte
- Enpresa gutxi batzuen kontrolpean

Google Assistant

Apple Siri

Microsoft Cortana

Amazon Alexa

Samsung Bixby

Meta Voicebox

Common Voicen abantailak

Abantailak:

- Ahalik hizkuntza gehienetan
- Euskaraz bai
- Ahots aniztasuna kontuan du
- Datu eta software libreak
- Pribatutasuna lehentasuna da
- Sektorea demokratizatu

129

hizkuntza martxan (euskarabarne)

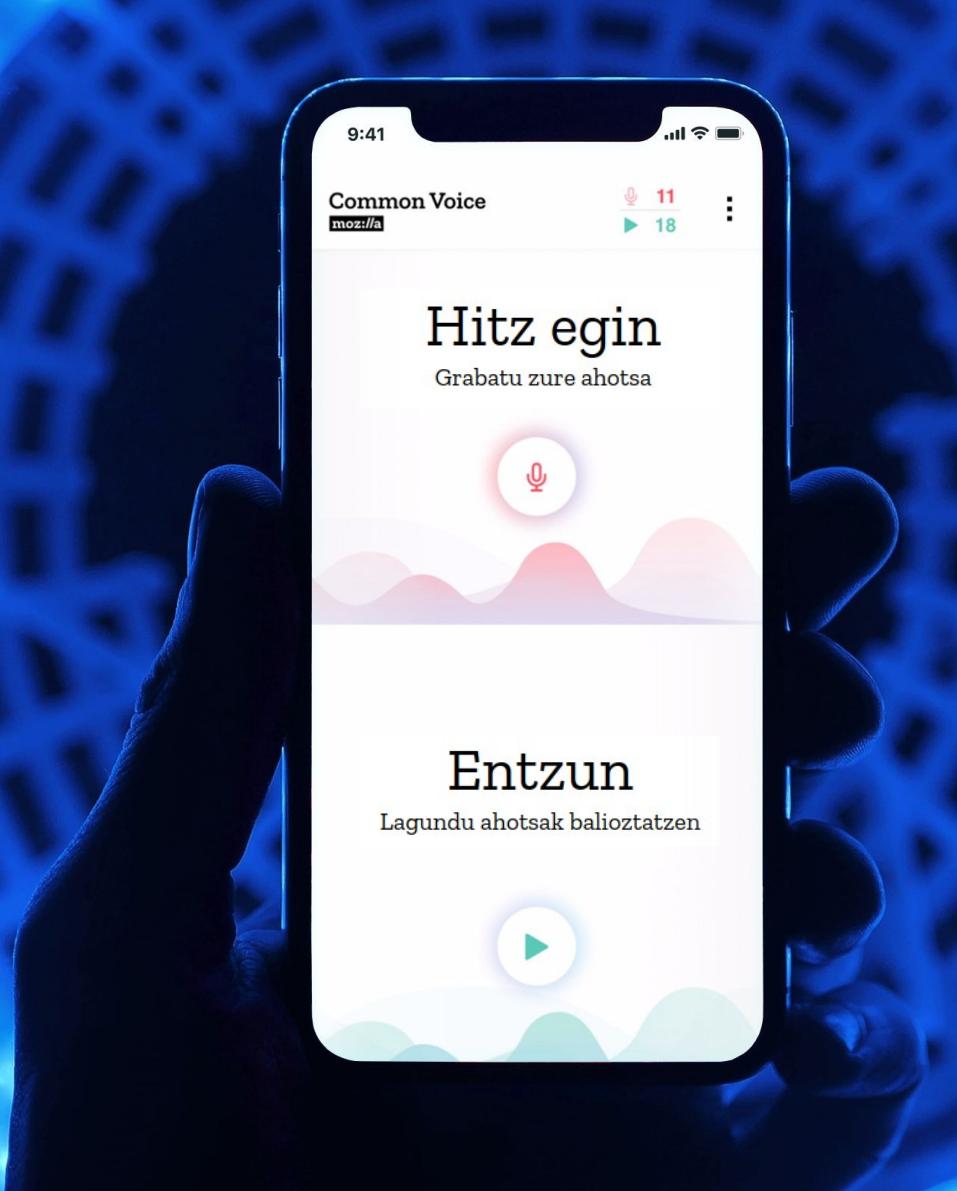
70

hizkuntza prestatzen

200

garatzaile

Euskarazko datu-sorta

Grabazioak

268

balioztatuta % 51a

Hiztunak

4.510

personak egindako
grabazioak

Esaldiak

165.802

CC0 lizenziadun esaldi

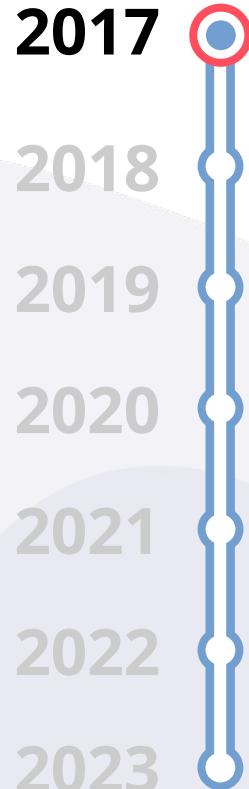
Ordu gehien grabatu dituzten hizkuntzak

	Hizkuntza	Orduak	Ahots kopurua
1	Katalana	3.620	35.491
2	Ingelesa	3.370	89.666
3	Kinyaruanda	2.388	1.126
4	Gaztelania	2.297	25.469
5	Esperantoa	1.928	1.712
6	Bengalera	1.814	22.899
7	Bielorrusiera	1.682	8.233
8	Alemana	1.381	18.481
9	Txinera	1.225	6.901
10	Frantsesa	1.094	18.050

Ordu gehien grabatu dituzten hizkuntzak (II)

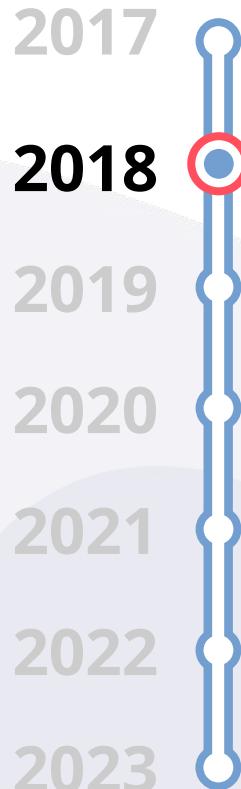
	Hizkuntza	Orduak	Ahots kopurua
11	Swahilia	972	1.313
12	Kabiliera	697	1.545
13	Luganda	583	657
14	Thailandiera	422	7.920
15	Pertsiera	418	4.397
16	Italiera	413	7.040
17	Tamilera	399	896
18	Larreetako mariera	279	461
19	Baxkirera	277	924
20	Euskara - 2 astean ▲5	268 ▲42	4.510 ▲1.200

Bilakaera

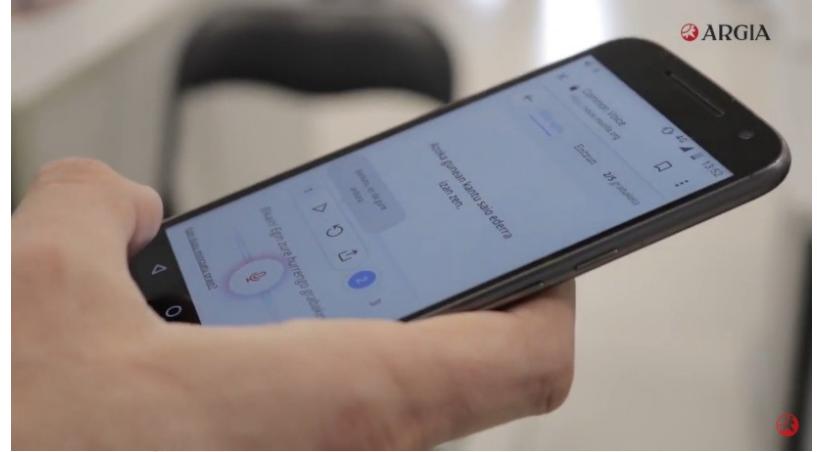
Common Voice ingelesez hasi zen.

Common Voice EUSKARAZ hasi zen

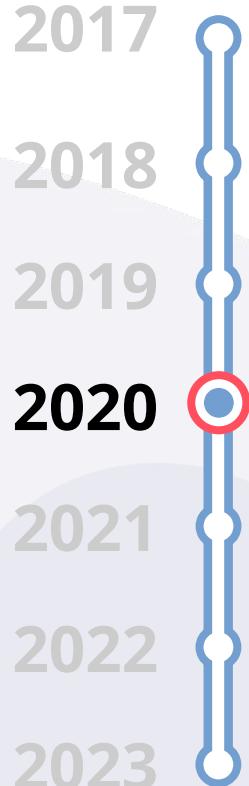

- Webgunea euskaratu.
- CC0 lizentziadun 6.000 esaldi bildu: Librezale + ARGIA.
- Grabazioak egiten hasi.

Auzolan digitala + Maratoia Donostian

Grabazioen maratoiak konfinamenduan + bai&by-n

- Euskarazko Wikipediako 55.000 esaldi gehitu

Grabazioen maratoia Bergaran

Grabazioen maratoria Barakaldon

2017

2018

2019

2020

2021

2022

2023

Gaitu projektua

2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023

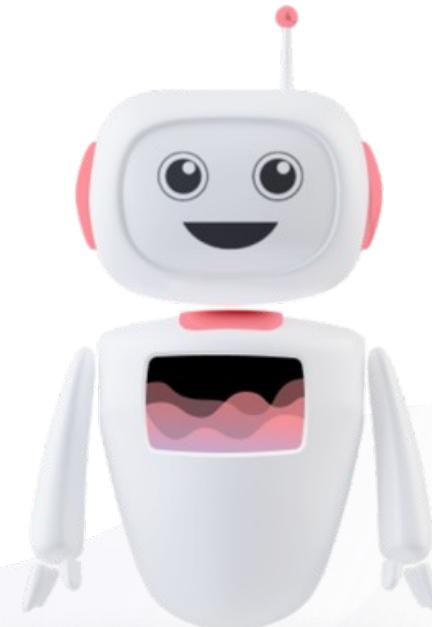
- 100.000 esaldi gehitu (EiTakoak).
- Grabazio maratoia Lakuan.
- Grabazioak balioztatzen lagundu.
- Komunikazio kanpaina!

Maiz egindako galderak

Grabazioak egiteko estudio bat edo azpiegitura berezia behar dut?

Ez, ez da aparteko ezer behar.

Grabazioak egiteko nahikoa da mugikor bat edo mikro arrunt bat duen ordenagailu bat.

Maiz egindako galderak

**Erabateko isiltasunean egin behar ditut
grabazioak?**

Ez. Ohiko gailuekin egindako ahots grabazio arruntak behar ditugu.

Ez da erabateko isiltasunik behar, baina saihestu atzeko zarata gehiegi izatea.

Maiz egindako galderak

Euskalkian irakurri dezaket?

- ✗ Ez. Momentuz batuan izan behar du
- ✓ Norbere azentu, intonazio eta estilo naturalak ongi eterriak, baina testuan jartzen dena irakurri
- ✓ Aldaera fonologikoak onartzen dira, “geologia” eta “jeolojia”, “makilla” eta “makila”
- ✗ Bestelako aldaketarik ez. Ez esan “dut” ordez “det” edo “dot”

Maiz egindako galderak

Ume eta gaztetxoek grabazioak egin ditzakete?

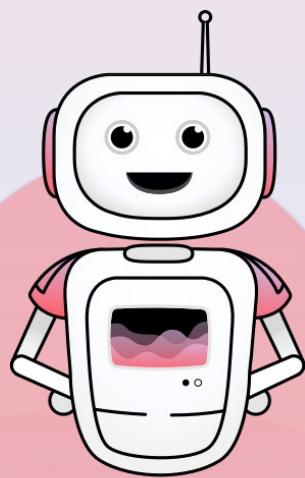
Mozillak mundu mailan 20 urte izatea eskatzen du, lege arazoak saihesteko

Espaniako estatuan 14tik gorakoek beren kasa onartu ditzakete baldintzak, Frantziakoan 15ekoek

Hortik behera gurasoen baimenarekin baina lege arazoak egon daitezke

Imajinatu hizketaren ezagutzak
hizkuntza oro onartzen duen mundu bat

Bisitatu gaitu.eus

Common Voice
moz://a

Jar dezagun teknologia euskaldunon alde

*Hiru urrats txiki zuretzat, jauzi handia euskararentzat: Konfiguratu mugikorra,
konfiguratu nabigatzalea eta ahotsa eman gaitu.eus-en*

Asier Iturralde Sarasola Juan maisuak
2023-11-0810 Donostia Leioa

1. urratsa: Konfiguratu mugikorra euskaraz

Gehienok dugu mugikorra,
baina zenbatek dugu
euskaraz?

Zergatik ez dugu mugikorra euskaraz erabiltzen?

- Askotan dendatik gazteleraez edo frantsesez konfiguratuta jasotzen dugu
- Batzuk ez dakite euskaraz jarri daitekeenik
- Beste batzuk ez dakite hizkuntza nola aldatu
- Askok teknologia erdaraz erabiltzeko ohitura
- “Euskaraz jarritakoan aplikazio batzuk ingelessez agertzen zaizkit”
- Ezin da euskaraz jarri (gutxitan)

Android gailuak nola konfiguratu euskaraz

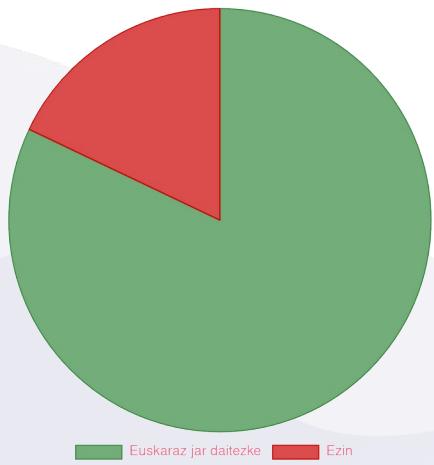
- 1) Joan mugikorraren ezarpenetara
- 2) *Sistema > Idiomas e introducción de texto > Idiomas*
- 3) Sakatu *Añadir un idioma*
- 4) Aukeratu “Euskera”
- 5) Android batzuek lehentasunak ezartzeko aukera: lehenengo euskara, bigarren gaztelera...

Android gailuak nola konfiguratu euskaraz

- *Lehen hitza* aplikazioa
- PuntuEUS Fundazioarena
- GPLv3 lizentzia duen software librea

Android gailuen %82a euskaraz jarri daiteke

- *Lehen hitza* aplikazioak bildutako datuak
- Mugikorra erosterakoan kontuan izan beharrekoa
- Marka ezagunenetako gailuak euskaraz jarri daitezkeen kontsultatu daiteke

www.lehenhitza.eus/mugikorrap

Aplikazio bat euskaraz ez badago, zer egin?

Mugikorra euskaraz jartzean itzuli gabeko aplikazioak ingelesez agertzeak atzera bota dezake jendea

- Hizkuntza lehenespenetan gaztelera bigarren jarrita euskaraz ez dauden aplikazio batzuk gazteleraz, ez ingelesez
- Beste aplikazio batzuetan nahi den hizkuntza hautatzeko aukera

iOS gailuak euskaraz jarri daitezke?

- Euskara hizkuntza bezala ezarri daiteke, baina Apperen aplikazioak ez daude euskaratuta
- Hirugarrengoen aplikazio batzuk erabili daitezke euskaraz, adibidez, Firefox
- 2003an erabiltzaileek egindako Mac OS X-ren euskarazko itzulpena debekatu zuten
- 2004an “itzultzaile komunitatearekin” batera elkarlanean aritzeko formulak bilatzeko promesa
- Geroztik erabiltzaileen eskaerei entzungor

2. urratsa: Konfiguratu nabigatzailea euskaraz

Euskaldun gehienek
nabigatzailea erdaraz
konfiguratuta daukate

Nabigatzailea euskaraz konfiguratzeko arrazoiak

- Nabigatzailea euskaraz erabiltzeko (menuak...)
- Interneten lehen hitza euskaraz egitearen parekoa da
- Euskara lehenesten dugula adierazten dugu
- Webguneen estatistiketan gure benetako pisua erakusteko
- Webgune eleanitzetan zuzenean euskarazko bertsioa jasotzeko
- Programa bat deskargatzean euskarazko bertsioa jasotzeko

Zenbatek dugu nabigatzailea euskaraz konfiguratuta?

- Euskal Herriko internauten %3 eta %5 artean
- Euskaldunen %10 inguruk
- ARGIA.eus-en irakurleen %30ak

Datuak: lehenhitza.eus (2017) eta ARGIA.eus (2023)

Nabigatzaileak nola konfiguratu euskaraz

Oso erraza da

- 1) Sakatu : botoia
- 2) Hautatu *Ajustes*
- 3) Sakatu *Idioma*
- 4) Aukeratu “Euskara”

* Beste nabigatzaileetan antzeko pausoak. Kasu batzuetan itzulita egon ez arren, euskara lehenesten dugula adierazten die webguneei

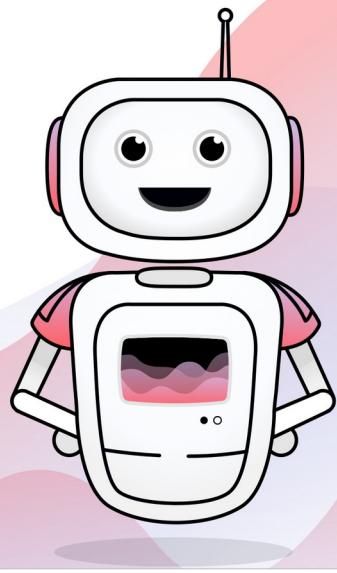
Gomendioa: erabili Firefox

Software libreak soilik
ziurtatzen du euskaraz
erabili ahal izango dugula

3. urratsa: Eman ahotsa Gaitu.eus-en

Common Voice
moz://a

Helburuak

Mozilla fundazioa

*“Internet guziontzako baliabide
publikoa, irekia eta irisgarria izaten
jarraitzea ziurtatu”*

Common Voice projektua

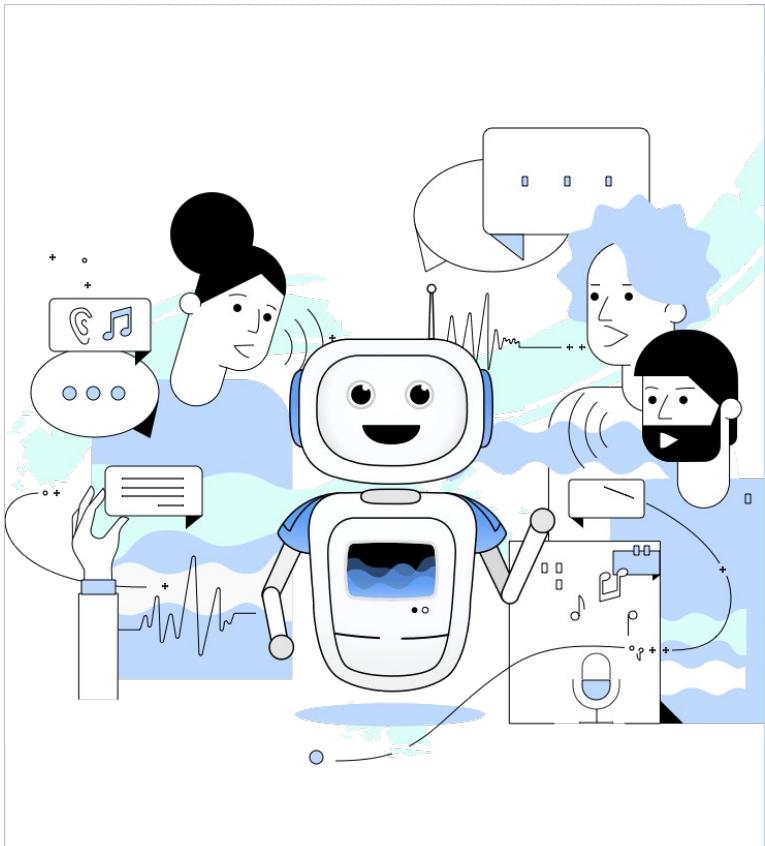
*“Hizketaren ezagutza guziontzat
irekia eta irisgarria lortzen lagundu”*

Helburuak

Librezale taldea

*“Euskara informatikaren munduan bultzatzea
software librea lehenetsiz.”*

Etorkizunean ez dugu
teklaturik erabiliko

Hizkuntza-teknologia komertzialak

Arazoak:

- Hizkuntza handienetan bakarrik
- Euskaraz ez
- Ahots aniztasunik ez dute bilatzen
- Ez dira libreak
- Hainbat pribatasun arazo dituzte
- Enpresa gutxi batzuen kontrolpean

Google Assistant

Apple Siri

Microsoft Cortana

Amazon Alexa

Samsung Bixby

Meta Voicebox

Common Voicen abantailak

Abantailak:

- Ahalik hizkuntza gehienetan
- Euskaraz bai
- Ahots aniztasuna kontuan du
- Datu eta software libreak
- Pribatutasuna lehentasuna da
- Sektorea demokratizatu

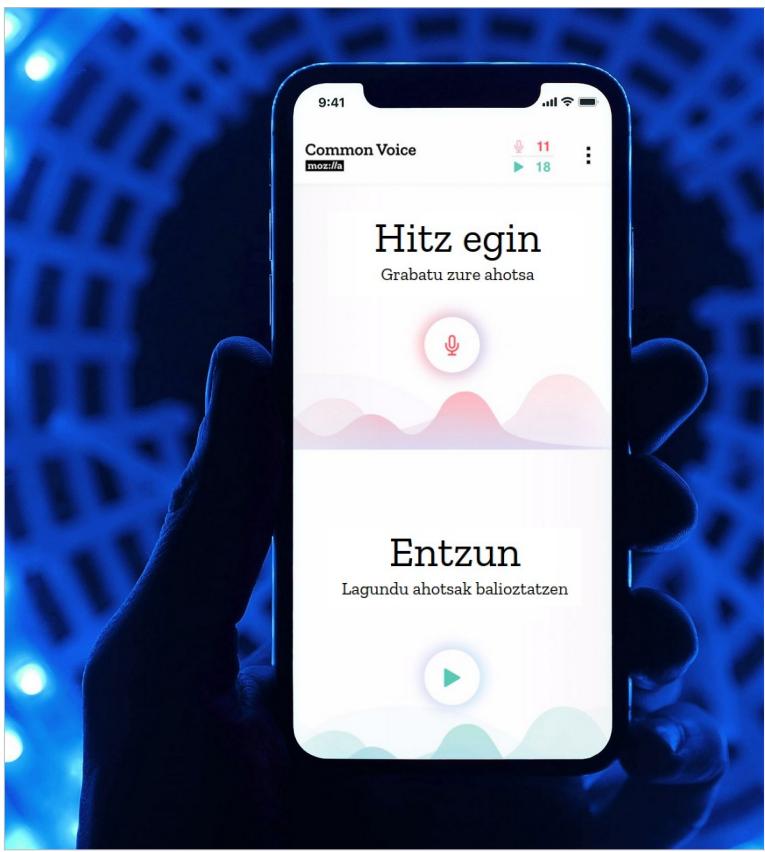

129 hizkuntza martxan (euskarra barne)

70 hizkuntza prestatzen

200 garatzaile

Euskarazko datu-sorta

Grabazioak

268

balioztatuta % 51a

Hiztunak

4.510

pertsonak egindako
grabazioak

Esaldiak

165.802

CC0 lizenziadun esaldi

Ordu gehien grabatu dituzten hizkuntzak

	Hizkuntza	Orduak	Ahots kopurua
1	Katalana	3.620	35.491
2	Ingelesa	3.370	89.666
3	Kinyaruanda	2.388	1.126
4	Gaztelania	2.297	25.469
5	Esperantoa	1.928	1.712
6	Bengalera	1.814	22.899
7	Bielorrusiera	1.682	8.233
8	Alemana	1.381	18.481
9	Txinera	1.225	6.901
10	Frantsesa	1.094	18.050

Ordu gehien grabatu dituzten hizkuntzak (II)

	Hizkuntza	Orduak	Ahots kopurua
11	Swahilia	972	1.313
12	Kabiliera	697	1.545
13	Luganda	583	657
14	Thailandiera	422	7.920
15	Pertsiera	418	4.397
16	Italiera	413	7.040
17	Tamilera	399	896
18	Larreetako mariera	279	461
19	Baxkirera	277	924
20	Euskara - 2 astean ▲ 5	268 ▲ 42	4.510 ▲ 1.200

Bilakaera

Common Voice ingelesez hasi zen.

Common Voice EUSKARAZ hasi zen

2017

2018

2019

2020

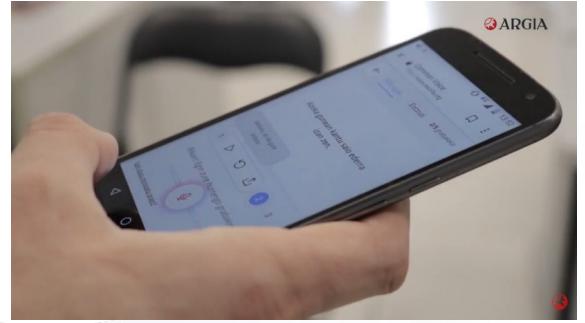
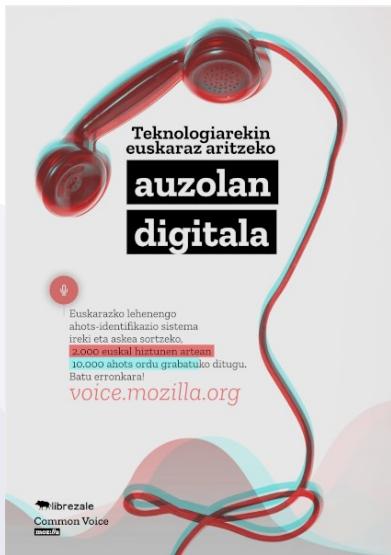
2021

2022

2023

- Webgunea euskaratu.
- CC0 lizentziadun 6.000 esaldi bildu: Librezale + ARGIA.
- Grabazioak egiten hasi.

Auzolan digitala + Maratoia Donostian

Grabazioen maratoiak konfinamenduan + bai&by-n

- Euskarazko Wikipediako 55.000 esaldi gehitu

Grabazioen maratoia Bergaran

Grabazioen maratoria Barakaldon

2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023

Gaitu proiekta

- 100.000 esaldi gehitu (EiTakoak).
- Grabazio maratoia Lakuan.
- Grabazioak balioztatzen lagundu.
- Komunikazio kanpaina!

Maiz egindako galderak

Grabazioak egiteko estudio bat edo azpiegitura berezia behar dut?

Ez, ez da aparteko ezer behar.

Grabazioak egiteko nahikoa da mugikor bat edo mikro arrunt bat duen ordenagailu bat.

Maiz egindako galderak

Erabateko isiltasunean egin behar ditut grabazioak?

Ez. Ohiko gailuekin egindako ahots grabazio arruntak behar ditugu.

Ez da erabateko isiltasunik behar, baina saihestu atzeko zarata gehiegi izatea.

Maiz egindako galderak

Euskalkian irakurri dezaket?

- ✗ Ez. Momentuz batuan izan behar du
- ✓ Norbere azentu, intonazio eta estilo naturalak ongi eterriak, baina testuan jartzen dena irakurri
- ✓ Aldaera fonologikoak onartzen dira, “geologia” eta “jeolojia”, “makilla” eta “makila”
- ✗ Bestelako aldaketarik ez. Ez esan “dut” ordez “det” edo “dot”

Maiz egindako galderak

Ume eta gaztetxoek grabazioak egin ditzakete?

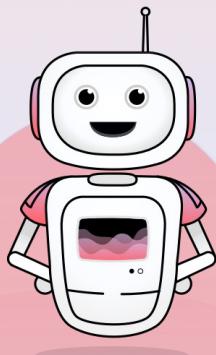
Mozillak mundu mailan 20 urte izatea eskatzen du,
lege arazoak saihesteko

Espaniako estatuan 14tik gorakoek beren kasa
onartu ditzakete baldintzak, Frantziakoan 15ekoek

Hortik behera gurasoen baimenarekin baina lege
arazoak egon daitezke

Imajinatu hizketaren ezagutzak
hizkuntza oro onartzen duen mundu bat

Bisitatu gaitu.eus

Common Voice
moz://a